

Bilag 1

Motivation for kystvandråd for Isefjord og Roskilde Fjord

Vision

Vores vision er sunde, rene og artsrige fjorde i 'god økologisk tilstand'.

Det vil vi opnå ved:

- at rådgive, understøtte og fremme den lokale treparts arbejde med løbende at implementere den dynamiske omlægningsplan
- at kortlægge de væsentligste udfordringer for og løsninger til at opnå målopfyldelse for Isefjord og Roskilde Fjord koordination med den lokale treparts arealomlægningsplan
- at udarbejde et (eller flere) forslag til lokalt tilpassede indsatsprogram(mer) til brug for vandområdeplan 4, som vil bringe de to fjorde i 'god økologisk tilstand'. Dette arbejde tager udgangspunkt i processen med den lokale treparts omlægningsplan og det fordelte indsatsbehov for de fire kystvande på i alt 907 tons kvælstof pr. år
- at sikre, at forslag til indsatsprogram(mer) er lokalt forankret med bred opbakning fra kystvandrådets forskellige interessenter
- at have særlig opmærksomhed på flersidige løsninger i oplandene, som tilgodeser både vandmiljøet (inkl. grundvandet), natur, biodiversitet og klima mv, og som samtidigt tilgodeser at vi fortsat skal have en stærk og konkurrencedygtig fødevarer- og landbrugssektor, jf. målene i Aftale om et Grønt Danmark af 24. juni 2024.

Baggrund

Isefjord og Roskilde Fjord er Sjællands største fjordsystem og huser nogle af Danmarks vigtigste naturområder. Fjordsystemet er yngle- og rasteplass for en lang række arter af vandfugle, hvoraf flere er fåtallige ynglefugle i landet. Roskilde Fjord er af samme grund vildtreservat og udpeget som internationalt beskyttet Natura 2000-område. I Isefjorden er der også udpeget Natura 2000-områder. Fjordene er tilmed landets mest artsrige fjorde, når det gælder fisk.

De to lavvandede fjorde dækker fire vandområder med et samlet vandareal på 437 km² og har et opland på i alt 1944 km². Området for kystvandrådet har samme geografiske afgrænsning som den lokale trepart for "Roskilde og Isefjord" og vil derfor kunne understøtte arbejdet i den lokale grønne trepart foruden de nationale vandområdeplaner.

Natur- og miljøtilstanden i fjordene har gennem en årrække været stærkt udfordret. Fjordene har historisk været kraftigt belastet af afstrømningen af næringsstoffer fra punktkilder og diffus afstrømning fra oplandet, og det fordelte indsatsbehov i vandområdeplanerne for det samlede kystvandopland er opgjort til hele 907 tons kvælstof pr. år.

Tre af de fire kystvande (Isefjord, ydre; Isefjord, indre og Roskilde, ydre) er i ringe økologisk tilstand, mens det fjerde (Roskilde, indre) er i moderat tilstand. Der er således ingen af de fire kystvande, som opfylder kravet i EU's Vandrammedirektiv om god økologisk tilstand.

Nogle steder er der fine ålegræsbede, men mange steder er bundforholdene mudrede. Det er med til at fastholde de to fjorde i en lysmæssigt forarmet tilstand, da mudderbunden let hvirvles op af bølger. Ålegræssets økosystemtjenester, så som immobilisering af næringssalte og kulstofbinding, realiseres derfor ikke og bundfaunaen har forringede vilkår. Næringssaltene optages i stedet af planteplankton, som svækker lystilførslen til fjordbundens planter og som er meget iltkrævende under nedbrydning. De nuværende bund- og lysforhold begrænser således retableringen af ålegræs og andre rodfæstede blomsterplanter, som tidligere har dækket hovedparten af fjordene.

Fjordene er også ramt af iltsvind. I 2023 blev der således konstateret store områder med kraftigt iltsvind i Isefjorden og igen i 2024 var der store iltfattige områder. Der er også jævnligt beretninger om iltfrie områder i Roskilde Fjord, og i 2024 var der en iltsvindshændelse i Roskilde Havn.

Med henblik på at understøtte fremdriften og arbejdet i den lokale trepart og arbejdet med fremtidige vandområdeplaner kan der i regi af kystvandrådet foretages lokalt funderede analyser og dybdegående undersøgelser til opnåelse af god økologisk tilstand i Isefjord og Roskilde Fjord. Det vil bl.a. være relevant at udarbejde følgende:

- *Ny mekanistisk model for Roskilde-Isefjord systemet*
I den statslige vandområdeplan 3 er der anvendt en rumligt grov-opløst mekanistisk model for Isefjorden og en separat høj-opløst model for Roskilde Fjord. For at forbedre modelgrundlaget frem mod vandområdeplan 4 udvikles derfor en mekanistisk model for det sammenhængende fjordsystem. Herved sikres, at det samlede Roskilde-Isefjord system bliver håndteret af modeller med samme høje kvalitet som de bedste modeller anvendt i vandområdeplanen. Det forbedrede modelgrundlag forventes at muliggøre mere præcise beregninger af karakteristiske forhold, som f.eks. vandudveksling, opholdstid og miljøtilstandens respons til næringsstoffer og dermed sikre det bedst mulige grundlag for videre analyser og planlægning.
- *Næringsstoffers betydning*
Mange fjorde i Danmark har fosforbegrænsning i foråret og kvælstofbegrænsning hen over sommeren. Derudover er der oftest også en sæsonfordeling på næringsstofkilderne. Da fosfor- og kvælstofbegrænsning spiller en central rolle i reguleringen af den uønskede algevækst og de lokale næringsstofdynamikker, er det væsentligt at gå i dybden med yderligere undersøgelser af, hvordan de to stoffer påvirker hinanden i Isefjord og Roskilde Fjord, samt undersøge den relative betydning af de forskellige næringsstofkilder, herunder spildevands eventuelle betydning for miljøtilstanden. Resultaterne af en sådan undersøgelse vil kunne spille ind i Ministeriet for Grøn Treparts udarbejdelse af vandområdeplan 4, men vil ikke påvirke målsætninger for, eller planlægning af omlægningsplanen, som udarbejdes i regi af de lokale trepart.
- *Marine virkemidler*
Det vil være relevant at udarbejde følsomhedsanalyser af ålegræsdekningen, som i dag er væsentligt mindre end den har været tidligere. Analyserne skal belyse de økosystemtjenester som ålegræsset i dag bidrager med set i relation

til de økosystemtjenester som ålegræsset kunne bidrage med, hvis større arealer var dækket af ålegræsbede f.eks. ved ålegræstransplantering.

Tilsvarende vil det være relevant at udføre følsomhedsanalyser af en større udbredelse af blåmuslinger f.eks. gennem etablering af nye muslingebanker og som følge af ophør med muslingeskrab (Isefjorden). Resultaterne af følsomhedsanalyserne vil kunne spille ind i Ministeriet for Grøn Treparts udarbejdelse af vandområdeplan 4, men vil ikke påvirke målsætninger for, eller planlægning af omlægningsplanen, som udarbejdes i regi af de lokale treparts.

- *Terrestriske virkemidler*

Sidst – men ikke mindst – er det afgørende med en dybdegående analyse af oplandets forvaltningsmæssige potentiale for at kunne anvende de mest omkostningseffektive, multifunktionelle, terrestriske virkemidler til at nå målet om god økologisk tilstand i fjordene. Resultaterne af en sådan analyse vil kunne spille ind i Ministeriet for Grøn Treparts udarbejdelse af vandområdeplan 4, men vil ikke påvirke målsætninger for, eller planlægning af omlægningsplanen, som udarbejdes i regi af de lokale treparts.

Gennem mange år er der arbejdet på at forbedre forholdene i Isefjord og Roskilde Fjord i samarbejder mellem myndigheder, erhvervsorganisationer, grønne organisationer og foreninger samt forsyningsselskaber. Disse gode samarbejder videreføres og udbygges i et kystvandråd.

Et kystvandråd kan således bidrage med lokalt funderede analyser, der i vandområdeplan 4 kan sikre yderligere målrettede og effektive indsatser for at indfri målet om god økologisk tilstand i de to fjorde. Herudover vil kystvandrådet kunne være med til at sikre et endnu større lokalt ejerskab for fælles indsatser i og omkring fjorden på tværs af alle relevante aktører. Endelig kan kystvandrådets forslag til valg og placering af virkemidler bruges til den løbende justering og opdatering af den lokale treparts dynamiske omlægningsplan.

Omfang og budget

Afslutningsvist bemærkes, at de ansøgte midler til kystvandrådet afspejler, at rådets arbejde vil omfatte fire vandområder i to sammenhængende fjorde med hver betragtelige behov for reduktion af næringsstoftilførslen og vil bidrage med et forbedret modelgrundlag og analyser til optimering af miljøindsatsen. Hvis det ikke er muligt at bevilge hele det ansøgte beløb, vil vi være indstillet på en nærmere dialog om eventuel at reducere indsatsen og dermed mindske budgettet.